

Resums i esquemes d'història d'Espanya

Els canvis de la baixa edat mitjana i els inicis de l'edat moderna

A partir de la segona meitat del segle XV, es produí en tota Europa un progressiu enfortiment del poder monàrquic, que aconseguí imposar la seva autoritat sobre la noblesa i l'Església, sense que això significués una pèrdua dels privilegis d'aquells, que continuaren gaudint de la possessió de la major part de la terra i de l'accés a càrrecs privilegiats, a més de l'exempció de tributs al rei.

A les corones d'Aragó i Castella, això es té lloc durant el regnat de Ferran d'Aragó i Isabel de Castella, casats el 1469, iniciadors de tota una nova forma de governar.

Per entendre millor l'època, cal remuntar-se temps abans i veure com havia afectat, de diferent manera, l'anomenada "crisi de la baixa edat mitjana", els territoris d'Aragó i Castella.

La crisi, iniciada en el segle XIV, començà amb una colla de males collites, però sobretot la població europea, resultà afectada per l'epidèmia de la Pesta Negra de mitjans del segle XIV, que provocà una enorme crisi demogràfica, l'abandonament de moltes explotacions agràries i el col.lapse del comerç i l'artesanía a les ciutats; la corona d'Aragó va resultar especialment afectada.

Situació de les corones d'Aragó i Castella en la baixa edat mitjana

Corona d'Aragó

-1333: anomenat "lo mal any primer" de males collites, en seguiran més.

-1348: s'inicia l'epidèmia de la Pesta Negra; es calcula que acabà amb 40 per cent de la població a Catalunya.

-La pèrdua de rendes per part dels senyors, fa que vulguin incrementar les càrregues sobre els pagesos supervivents.

-Assalts a calls jueus.

-1410: mor el rei Martí I l'Humà, darrer de la casa de Barcelona.

-1412: elecció com a rei de Ferran d'Antequera, de la casa castellana de Trastàmara en el

Compromís de Casp.

-Absentisme real: el rei Alfons V el Magnànim (rei entre 1416-58) trasllada la seva cort a Nàpols l'any 1443, fins a la seva mort.

-(1450-54) A Mallorca esclata l'anomenada "revolta de la part forana", contra la imposició de nous pagaments i en no poder fer front als antics, en un moment de greu crisi; el forans estaven encapçalats per Simó "Tort" Ballester. També a Menorca esclataren revoltes.

-Durant el regnat de Joan II, (rei d'Aragó de 1458 a 1479) guerra civil a Catalunya: enfrontament entre la Biga (patriciat urbà de Barcelona) i la Busca (artesans, petits comerciants, menestrals); sublevació dels pagesos de remença demanant l'abolició dels mals usos (una colla de drets abusius del senyor sobre el pagès); conflicte entre el rei i el seu primogènit, Carles de Viana, que havia heretat de la seva mare Blanca I el regne de Navarra però que es troba amb l'oposició del pare; la Generalitat es posa al costat de Carles contra el rei Joan II. Finalment s'imposa el rei i s'acaba la guerra, però sense haver-se resolt els problemes. L'hereu de Joan II és Ferran, que després serà Ferran el Catòlic; a més Joan II, per aconseguir diners i armes, havia empenyorat els comtats de Rosselló i Cerdanya al rei de França.

Corona de Castella

-Impacte demogràfic menor de la Pesta Negra.

- Guerra Civil (1350-69) entre el rei Pere I i el seu germanastre, Enric de Trastàmara; venç aquest ajudat per la noblesa, la qual cosa du a un augment dels privilegis nobiliaris.
- Economia ramadera, per la poca productivitat de moltes terres; trashumància; introducció de l'ovella "merina"; exportacions de llana; l'any 1273, el rei Alfons X el Savi creà el *Concejo de la Mesta*, agrupació de ramaders que gaudiran de gran privilegi en perjudici de l'agricultura.
- Atacs a calls jueus també a la Corona de Castella.
- Existència de grans latifundis en la part sud peninsular, fruit del repartiment de la Reconquesta.
- Revolta dels *Irmandiños* a Galícia, moviment similar als remences catalans.
- Guerra Civil entre Enric IV de Castella i els partidaris de la seva germana Isabel (futura Isabel la Catòlica), en contra dels drets de la filla d'Enric Joana, sobre la filiació de la qual hi ha dubtes, anomenant-la *la Beltraneja*; intervé Portugal a favor de Joana; finalment però, Enric IV proclama Isabel com hereva seva, l'any 1468, en el pacte de Guisando.

Tot i això, a la mort d'Enric, esclata la Guerra de Successió Castellana, entre els partidaris de Joana, que es va casar amb Alfons V de Portugal, i els de Isabel,, conflicte que acabà amb la victòria d'aquesta darrera.

Regne de Navarra

També en el regne de Navarra va esclatar, el 1447 la guerra civil, entre els partidaris de Joan II d'Aragó (agramontesos) i del seu fill Carles de Viana (beaumontesos), pel tron navarrès, heretat de Blanca I, primera muller de Joan; fins i tot després de la mort d'ambdós, va continuar el conflicte.

Els Reis Catòlics i el naixement de l'estat modern

La contrucció de l'estat modern: la unió dinàstica

Amb el matrimoni dels dos cosins, Ferran d'Aragó (1452-1516), fill i hereu de Joan II, i Isabel de Castella (1451-1504), el 1469, germana i hereva d'Enric IV, s'inicia el que serà la unió dinàstica, és a dir, les dues corones peninsulars més grans tindran els mateixos monarques. És ben cert que, legalment, cadascun d'ells serà sobirà en el seu territori: Isabel I serà nomenada *reina propietària de Castella*, i a Aragó regnarà Ferran exclusivament; tot i això, Ferran dirigirà la política exterior i compartirà amb la reina àrees de poder a Castella, a més, la previsió era que el seu hereu fos el mateix per ambdues corones, com així va ser. Recordem el conegut lema. "Tanto monta, monta tanto". Amb tot, Isabel I preservarà gelosament l'hegemonia de Castella. El títol de "Reis Catòlics", els fou atorgat a Ferran i Isabel pel papa Alexandre VI, el 1496.

La unió dinàstica no comporta en absolut la fusió dels diferents regnes, cadascun d'ells conservarà les seves lleis, furs i institucions pròpies; ni tan sols van desaparèixer els peatges pel traslladar mercaderies d'un territori a l'altre. Un fet transcendent va ser que el descobriment, conquesta i colonització d'Amèrica fou atorgat en exclusiva a Castella, i un port, Sevilla, va tenir el monopoli per comerciar amb al Nou Món des del 1503 (dret ampliat a Cadis l'any 1613); amb els imperis colonials, el poder polític i econòmic passava del Mediterrani a l'Atlàntic.

La situació diferents d'ambdues corones, descrita anteriorment, determinà que l'hegemonia peninsular quedés a Castella, que acabada la Reconquesta donava mostres de gran vitalitat i de voler expandir-se, mentre s'iniciava el declivi de la corona aragonesa, tret de València, que experimentà un resorgiment en el segle XV.

A diferència del pactisme de la Corona d'Aragó, s'anirà imposant una monarquia cada cop més autoritària, tal com passava a tota Europa, progressivament emancipada de la noblesa, però mantenint i fins i tot augmentant els privilegis d'aquella. Això no vol dir que desapareixessin els furs aragonesos, valencians o catalans, però la defensa d'aquests furs portaria en el futur a greus enfrontaments amb la monarquia.

Les incorporacions de Granada, Navarra, Canàries i la defensa dels territoris italians

Granada: el darrer territori de l'Espanya musulmana, capitulà davant els Reis Catòlics l'any 1492. Ajudaren a la seva caiguda les dissensions internes, entre el rei Boabdil i el seu oncle El Zagal. Les condicions de la rendició de Granada foren en principi molt generoses: preveïen que els granadins podien conservar la seva religió i costums; si en un primer moment això es va complir, més tard, per instigació de l'arquebisbe de Toledo, Cisneros –personatge que va arribar a assolir un paper polític important- es va obligar als musulmans a convertir-se al cristianisme o emigrar; els conversos foren anomenats “moriscos”.

Era objectiu dels reis continuar l'expansió per nord d'Àfrica, tasca que podia semblar relativament senzilla, per la debilitat dels estats nord-africans en aquell moment; es varen prendre alguns enclauaments costaners, com el port de Melilla o el penyal d'Alger, però la idea d'una expansió nord-africana fou abandonada a favor de la política italiana de Ferran el Catòlic. El cert és, que posteriorment, els pirates provinents d'Alger, amb el suport dels turcs, varen constituir un assot per les costes mediterrànies durant els propers segles.

Navarra : N'eren reis Caterina de Navarra i Joan Albret, i fou ocupada per un exèrcit comandat pel duc d'Alba l'any 1512, enviat per Ferran el Catòlic, amb l'excusa que d'una aliança entre navarresos i francesos per envair Castella; fou incorporada a la Corona d'Aragó, i més tard a la de Castella, possiblement perquè Ferran pensà que així restava més ben defensada; es va permetre al regne de Navarra la conservació de les seves institucions, com les corts. La zona de Navarra al nord dels Pirineus va ser independent fins que el rei Enric de Navarra fou proclamat rei de França, a finals del segle XVI.

Canàries : la veïna Portugal havia establert un imperi marítim que anava d'Àfrica a l'extrem orient; la conquesta de les illes Canàries es considerà com l'inici d'un imperi d'ultramar per Castella. La conquesta d'aquestes illes pels castellans s'havia iniciat el 1402 i finalitzà el 1496.

Van assolir una gran importància, com indispensable escala d'aprovisionament, en la descoberta i en tots els viatges posteriors de Colón, cap a Amèrica.

Rosselló i Cerdanya : comtats empenyorats i perduts per Joan II, pare de Ferran el Catòlic, foren recuperats per la diplomàcia del rei l'any 1493.

Itàlia : quan el rei francès, Carles VIII, va envair Itàlia, arribant l'any 1495 fins al regne de Nàpols, governat per una branca de la casa d'Aragó, els Reis Catòlics enviaren Gonzálo Fernández de Córdoba, anomenat el “Gran Capitán”, que reformà l'exèrcit espanyol i va vèncer els francesos a la batalla de Cerinyola (1503). Les reformes de Gonzalo Fernández de Córdoba foren l'origen dels “Tercios” que foren després el suport de l'Imperi espanyol a Europa.

El sistema de govern de la monarquia dels Reis Catòlics: els diversos consells i corts

La política dels Reis Catòlics va estar dirigida a consolidar la autoritat reial i restaurar la pau a Castella, el més poblat dels regnes, després de les guerres que havien tingut lloc per la successió. Institucions creades o reformades pels monarques foren:

La Santa Hermandad, milícia local que depenien directament de la Corona; el seu paper era acabar amb els malfactors, culpables de delictes com assassinat, robatori, incendi, alçament contra el govern, i d'altres. La Hermandad tenia funcions executives, i també judicials; els càstigs eren servers i pena de mort era habitual i s'aplicava amb duresa. Va tenir l'efecte de fer disminuir notablement els actes delictius, que s'havien convertit en un problema greu, però amb el temps, la Hermandad va anar perdent atribucions.

Consell de Castella, era l'òrgan central de govern de Castella, assessorava els reis en els afers d'estat. Els Reis Catòlics varen apartar-ne la noblesa per col·locar en ells els homes més capacitats,

deixant pels magnats càrrecs honorífics. La burocràcia augmentà de manera notable, a fi de poder controlar tots els afers dels regne. Aquest control va permetre augmentar la recaptació de tributs, sense haver-ne de posar de nous, per la qual cosa s'hagués necessitat el permís de les Corts. Consell d'Aragó, creat per tractar els assumptes d'aquella corona, deriva de la cúria real de l'edat mitjana.

Les Corts, l'augment de la recaptació va permetre a la Corona prescindir de les Corts, les quals foren convocades en escasses ocasions.

Corregidors, des de segles, els municipis castellans havien gaudit de gran autonomia; però la creació de la figura dels corregidors, representants de la corona als pobles i viles reials, amb atribucions judicials i d'ordre públic, va constituir una forma de control damunt aquests municipis. Les viles senyorials varen continuar amb sistema que ja tenien.

Les reials audiències, creades al segle XIV, tenien funcions de justícia, es va reorganitzar la de Valladolid i es crearen les de Granada i Galícia.

La Santa Inquisició, creada al segle XIII per reprimir l'heretgia i la bruixeria, va ser restaurat pels Reis Catòlics a Aragó i a Castella; anava adreçat especialment contra els jueus convertits al cristianisme que continuaven practicant el judaïsme. Practicava la tortura, com la major part de tribunals en aquell temps, els reus convictes condemnats a mort eren entregats al poder civil per a la seva execució.

A la Corona d'Aragó és varen mantenir les institucions tradicionals, però es nomenaren lloctinents, després virreis, com a representants del rei.

Política social i religiosa dels Reis Catòlics:

Uniformitat religiosa: la Inquisició, expulsió dels jueus i musulmans

Dins el desig de control a que aspira la monarquia està la uniformitat religiosa, sovint, els dissidents religiosos són també vistos com a dissidents polítics. La recerca d'aquesta uniformitat, comportà l'expulsió de dos grups dinàmics i importants fins a llavors en la vida de les terres hispàniques: jueus i musulmans.

Expulsió dels jueus, de fet, el territori peninsular (Sefarad) havia estat fins aquell moment un refugi pels jueus, expulsats de la major part dels països d'Europa; constituïen un grup molt dinàmic social i econòmicament, i eren reconeguts els seus metges. Molts es convertiren al cristianisme per por a la persecució o a la marginació, eren els anomenats "conversos".

Però aquests conversos eren sospitosos moltes vegades de continuar practicant la seva religió en secret, i a ells anava adreçat principalment el tribunal de la Inquisició. La creença que estaven influïts pel jueus no conversos, va pesar en la decisió d'expulsar aquests darrers.

L'any 1492, els Reis Catòlics decreten l'expulsió dels jueus de tots els seus dominis, donant-los un breu termini per la seva marxa i perdent la immensa majoria dels seus béns. A banda del problema humanitari, l'expulsió dels jueus va constituir un cop social i econòmic.

Expulsió dels musulmans, com ja he dit en un apartat anterior, després de la capitulació de Granada, els musulmans hispànics estaven autoritzats a conservar la seva religió, llengua i costums; aquest acord no es va respectar, i foren obligats a escollir entre batejar-se i abandonar la seva llengua i usos, o abandonar el territori; això afectà també els mudéjars que hi havia als regnes des de feia temps. Molts es convertiren a la força, altres es varen veure obligats a emigrar al nord d'Àfrica.

Els nobles i la consolidació del mayorazgo a Castella

Ja hem explicat que el paper polític de la noblesa es va veure reduït, però no va perdre els seus immensos privilegis socials i econòmics: junt amb l'Església, posseïa la major part de les terres, estava exempta de pagar tributs a la corona, gaudia dels càrrecs honorífics.

El mayorazgo o primogenitura, era una institució que permetia vincular les terres i béns a la família, que havien de passar íntegres a un hereu, el fill major, sense que es poguessin perdre, hipotecar, empenyorar, etc. El mayorazgo va ser consolidat a Castella per mitjà de les lleis de Toro de 1505.

La noblesa castellana, ramadera en la seva major part, estava agrupada des del segle XIII en el Honrado Concejo de la Mesta, que donava enormes privilegis a la ramaderia trashumant a costa de l'agricultura.

A la Catalunya, la sort de la noblesa va ser diferent, en part per l'absentisme reial, però especialment per la Sentència Arbitral de Guadalupe (1486), dictada pel rei Ferran, que establí que els pagesos de remença poguessin redimir-se dels mals usos i a més va establir el cens emfitèutic pel qual el pagès es convertia en propietari de fet, encara que no de dret, ja que ho continuava essent el senyor, però el contracte (cens) esdevenia vitalici, hereditari i fixe. Aquest fet va ser importantíssim en l'esdevenidor de la pagesia catalana, creant una pròspera classe d'agricultors.

Els ordres militars, Santiago, Alcántara i Calatrava, tenien un enorme poder i riquesa, la reina Isabel aconseguí el nomenament del rei com a Mestre de totes elles, càrrec que passà als seus descendents, aconseguint així el control d'aquests ordres.

L'Església, ambdós reis eren profundament religiosos, el que no impedí que aconseguissin del Papa el control del nomenament de bisbes (presentació), així com el dels altres càrrecs eclesiàstics; això es donà especialment als territoris americans.

Política matrimonial dels Reis Catòlics

Va tenir un paper fonamental en la política dels Reis Catòlics, i tenien bàsicament dos objectius: a) aconseguir la unió amb Portugal. b) aconseguir aliats poderosos. c) aïllar França, tradicional enemic de la corona aragonesa.

Casaren les seves filles major, Isabel, amb el rei de Portugal, Alfons, i a la mort d'aquests amb el seu successor, Manuel; a la mort d'Isabel (filla), casaren una altra filla, Maria amb el rei portuguès. Una altra filla, Catalina d'Aragó, es va casar amb l'hereu del tron anglès, Artur, i a la sobtada mort d'aquest, amb Enric, el futur Enric VIII d'Anglaterra.

L'hereu de la corona, Joan, va ser casat amb Margalida d'Habsburg, filla de l'emperador Maximilià, però Joan va morir poc després de casar-se, deixant el tron sense hereus masculins.

Després de la mort de Joan, es convertia en hereva del tron de Castella, una altra filla, Joana (no del d'Aragó, on estava vetada la successió femenina), que havia contractat matrimoni amb Felip d'Habsburg, també fill de l'emperador Maximilià; Felip, anomenat "el Bell" era duc de Borgonya o comte de Flandes, entre d'altres títols.

Descobriments i conquesta d'Amèrica: causes i conseqüències generals.

Malgrat la transcendència que va tenir el regnat dels Reis Catòlics, el fet més recordat és el descobriment d'Amèrica per part de Cristòfol Colom (1436/56-1506), mariner d'origen incert, home culte que tenia un projecte: arribar a l'Àsia per l'oest, ja que la terra era rodona. El premi per ell havien de ser honors, càrrecs i riqueses, i per la monarquia castellana, enormes territoris a conquerir, riqueses i competir amb l'imperi portuguès, que havia arribat a Àsia per cap de Bona

Esperança, per l'est. No obstant, no deixava de ser un projecte arriscat, ja que no es coneixien ni la distància ni les condicions de navegació; de fet, no hi hagués arribat si no hagués topat amb el continent americà, que ell va confondre amb les Índies.

Provà sort primer davant del rei de Portugal, abans d'acudir a Ferran i Isabel. Si en un primer moment, el reis no li feren cas fet cas, en acabar la conquesta de Granada, aquest projecte fou acceptat; així, en les capitulacions de Santa Fe, s'acordà que Colon rebria el títol de Gran Almirall de les terres conquerides, amb caràcter hereditari, i una dècima part de les mercaderies que d'allà vinguessin.

El 3 d'agost de 1492, Colon partí amb tres naus (les cèlebres "Pinta" "Niña" i "Santa Maria"), fent escala a les Canàries; després de diverses vicisituds, el 12 d'octubre arribà a una illa que ell anomenà "La Hispaniola" (Haití).

Colon realitzà encara tres viatges més, i arribà a la costa nord de Sudamèrica; morí pensant que havia arribat a les Índies.

Pel tractat de Tordesillas de 1494, s'acceptava la divisió del món que havia fet el papa valencià Alexandre VI, atorgant a la Corona de Castella les terres que es descobrissin a l'oest d'un meridià a 370 lligues de les illes Açores i les de Cap Verd, mentre que l'est seria per Portugal.

La descoberta impulsà l'emigració cap a les noves terres, sobretot d'homes de fills segons de la petita noblesa, desposseïts de l'herència per la llei del *mayorazgo* o hereus empobrits i ansiosos per reproduir en el nou món el sistema feudal, acaparar riqueses i imitar el model dels llibres de cavalleria.

Així, Hernan Cortés, encara amb pocs homes homes, acabà amb l'Imperi Asteca (Mèxic), i Francisco Pizarro, amb menys de mil homes i superant grans serralades, destruí l'Imperi Inca (situat a l'actual Perú), conquestes no exemptes d'episodis de crueldat.

Cabeza de Vaca va explorar Florida, Texas i Califòrnia; Orellana va recórrer el riu Amazonas; Almagro i Valdivia s'apoderaren de Xile.

Els reis volien evitar la formació de feus al Nou Món, així que sempre conservaren el control del territori; es va reproduir el sistema de municipis, i la creació de virregnats, amb un virrei com a màxim poder, representant del monarca. L'evangelització i implantació del cristianisme era la gran tasca a realitzar, fet que impulsà la vinguda de frares pertanyents als ordres mendicants.

Isabel prohibí l'esclavització dels indis, però finalment s'adoptà un sistema que no deixaria de produir grans abusos: la *encomienda*, pel qual es posava un grup d'indis a càrrec d'un *encomendero*, el qual tenia l'obligació de cristianitzar-los a canvi de la seva feina.

A l'hora de la veritat, la *encomienda* va derivar sovint cap a una esclavització; els abusos foren denunciats per frares com Bartolomé de las Casas a la seva *Breve descripción de la destrucción de Indias*, la corona intentà frenar els maltractaments, però l'explotació dels indis no es va aturar fins que arribaren esclaus africans.

Causes i conseqüències generals de la conquesta per als regnes hispànics

-La conquesta de les terres americanes constituïren una fita importantíssima en la construcció de l'imperi espanyol.

-La Península va rebre ingents quantitats de béns americans: plata, or, productes agrícoles nous, com el blat d'Índies, la patata, el cacau, el tabac. El monopoli del comerç americà va ser concedit a Sevilla i a la seva *Casa de Contratación*, fins el 1717, en que passà a Cadis.

-També s'exportaren mercaderies, com blat, vinyes, oli, vestits, armes.

-Es va produir una gran alça dels preus al llarg del segle XVI, coneguda com la Revolució dels preus que s'ha relacionat amb l'entrada de plata americana; això afavorí les importacions de productes estrangers, i dificultà la producció pròpia.

-No obstant, durant els segles XVI i XVII, el sosteniment de l'Imperi obligava a una despesa major que els ingressos, pel que l'estat s'endeutà d'una manera desproporcionada, entrant en fallida durant el regnat de Felip II. Banquers estrangers prestaren grans quantitats a Carles V, de manera que, el flux del metall no beneficià Castella, sino altres països europeu

Cloenda

Acabem fent en resum de les principals fites del regnat dels Reis Catòlics:

- Unió dinàstica: un mateix monarca assumeix les diverses corones.
- No obstant, no es constituí un sol regne, i cadascun tindrà els seus propis furs, institucions i costums.
- S'imposà l'autoritat reial sobre tots els estaments socials, més a Castella que Aragó, ja que aquesta corona conservà les seves pròpies constitucions fins al segle XVIII. Aquest control cada cop major de la monarquia és el que coneixem com a monarquia autoritària, que amb el temps esdevé absoluta.
- Per assolir el control i fer front a una societat complexa, els reis reformen creen diverses institucions, a les quals accedeixen els homes que consideren més capacitats, independentment del seu origen.
- També cerquen restaurar l'ordre públic.
- Es busca la uniformitat religiosa, restaurant la Inquisició i expulsant jueus i musulmans.
- S'incorporen territoris nous a la corona: fineix la reconquesta amb la presa de Granada, s'incorpora Navarra a la força, així com les illes Canàries. S'intervé a Itàlia i es posen les bases del futur exèrcit espanyol.
- La política exterior i la diplomàcia, tenen un paper fonamental.
- També la política matrimonial juga un paper important i les seves conseqüències ho seran, casant el seus fills en vista als interessos polítics del regne.
- Però la fita més important és la descoberta d'Amèrica per part de Colón, i la seva conquesta i colonització.

Reis Catòlics. Esquema (1469-1516)

1. Unió dinàstica		
Matrimoni de Ferran i Isabel (1469)	Cada corona conserva les seves institucions	
2. Política exterior		
Guerra a Nàpols, contra França		
Política matrimonial	Aliances amb el Sacre Imperi Romanogermànic, Portugal, Anglaterra	Contra França En favor de la unitat peninsular
Diplomàcia	Recuperació del Rosselló i la Cerdanya	
3. Consolidació del poder reial		
Creació de la Santa Hermandad (1476)		
Creació d'un exèrcit permanent		
Creació d'un cos diplomàtic		
Secretaris i burocràcia		
Consells de Castella, Aragó i Navarra		
Reials Audiències de Valladolid i Granada (organisme judicial)		
Les Corts perden protagonisme		
Corona d'Aragó: virreis		
4. Legislació		
Sentència Arbitral de Guadalupe (1486), de Ferran el Catòlic	Preveu la redempció dels "Mals Usos" que patien els pagesos de remença catalans.	
Lleis de Toro (1505)	Consoliden el mayorazgo a Castella	
5. Política religiosa		
Restabliment de la Inquisició	Especialment contra els conversos	
Expulsió dels jueus (1492)		
Expulsió dels musulmans de Granada		
6. Annexions territorials		
Granada (1492)	Fi del regne nassarita	
Canàries (1496)		
Navarra (1512)		

7. Descobriment i conquesta d'Amèrica		
Cristòfol Colon		
Descobriment d'Amèrica (1492)		
Lleis d'Índies (1512 i 1542)	Per protecció dels indis	
<i>Encomiendas</i>	Per introduir el cristianisme, a canvi del treball dels indis	Es produïren abusos
Monopoli del port de Sevilla en el comerç americà		
Arribada d'or i plata		